

'DOĞU'NUN NAZLI GELİNİ KARS'

"Bir üst kültüre ancak kentte erişilebilir. Kentten aşağı bir yerleşmede erişilemez.

Üst kültür bir dayanışmadır."

Farabi

Kars, Kafkasya'nın dayanışma odaklarından birisidir. Ve hatta kültür başkentidir. Bunu en iyi çağın öbür başında Bakû'lü kızların yaktığı türkû ifade eder. "*Kars ayaz, Bakû yaz. Tanrım kaderimi Kars'a yaz*" Kars kent planlama anlamında tam bir yerindelik örneğidir.

Kültür mirası olarak Kars Kalesi, Müzesi (Yedi Havariler Kilisesi) , Ani Harabeleri, Akçakale'deki 6 bin yıllık kent artıkları tarihten günümüze canlı köprülerdir. Her baharda öğrenciler toplu olarak bu yerleri gezerler, gezdirilirler ve öğrencilere iyi-kötü bilgi verilir.

Kars'ta; Urartu, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet'in eserleri birbirine nazire edercesine yarışrlar.

Yedi Havariler Kilisesi ile Evliyalar Camisi yan yana bin yıllık barışın adresidirler. Selçuklu ve Osmanlı hamamları, 3. Murat 'ın yaptırdığı köprüler, askeri kışlalar ile Rus işgali altında kaldığı yıllarda (1876-1918) Ruslar'ın baltık mimarisi dediği baklava dilimi gibi yapılmış kent planlaması ve taş yapılar bugün açık kent müzesi görünümündedir. MS üç yüzlerde Ermenistan'ın başkenti olan Ani ki; burada Hristiyan dini bir ülkenin resmi dini olarak kabul edilmiş, ilk katedral de burada yapılmıştır. Bugün Ani Harabeleri diye anılan yer bilinen 2 bin yılı günümüze taşımaktadır. Korumaya gerek-muhtaç kentlerimizden biridir. Burada ayrıca Selçuklu'nun özgün camileri de vardır. Son 500 yılda Kars, Kafkasya'nın kültür başkentidir. Bütün kültürlerin barış içinde bir arada yaşadığı tek adrestir. 1700 yıllık canlı tarihine yüzlerce saldırı olmasına rağmen hâlâ dimdik ayaktadır.

Azeri kültürünün en gelişmiş örnekleri olan: Meştibat, Arşın Mal Alan operetleri ilk defa Kars'ta sergilenmiştir. Paranın padişah olmadığı, en iyi Arşın Mal Alan operetinde dile getirilmiştir.

Halk folklorunun, kadın erkek ayırımı yapmadan kol kola olduğu nadir yerlerimizden biridir. Kadınsız folklor yoktur. 1071'de Kars'a Alparslan ile birlikte giren eşi Terken Hatun geleneği hep canlı tutulmuştur. Kurtuluş Savaşı'nda kadınlarımız, oğulları ve eşlerinin yanında cepheye gitmiştir. Bugün de işte, tarlada, siyasi kavgada kadınlarımız yerini korumuştur. Yani hayatın her alanında varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Kazım Paşa Caddesi, Kars'ın kalbi (ticaret merkezi) olmuştur, olmaya da devam ediyor. Atatürk, Cumhuriyet caddeleri kentsel anlamda tam idari ve kültürel merkez görevi görüyor. Bu caddelerdeki yerleşme iyi bir yerindelik örneğidir. Köylü Pazarı ayrı yerdedir. Gençlerin kavga dalaş ettiği Kayabaşı ayrı yerdedir. Kars'ın caddesinde sokağında kavga etmek ayıplanırdı. Yapanlara da cello (serseri) denirdi. Kars bir edep erkân kenti idi.

Çıkmaz sokağı olmayan, üç ila yedi metre kaldırımları olan tek kentimizdir.

Betonla tanışması 1980 yılı sonrası olmuştur. Kötü belediyecilikten nasibini Kars da almıştır. Arnavut kaldırımları sökülerek büyük bir işgüzarlıkla asfaltla kaplanmıştır. Zorlu kış şartlarına uygun olmadığı için her yıl yeniden yapılan asfalt kaplamalarla o güzelim binaların gabaresi bozulmuş. Eskiden çıkılarak girilen binalara şimdi inilerek girilmeye başlanmıştır. (Beyoğlu Pera örneğinde olduğu gibi.) Bodrumlar adeta kullanılamaz hale gelmiştir. Oysa bodrumlar Kars'ta klima olarak kullanılmaktaydı. Son yıllarda Kars'ta kent bilinci gelişerek belediye de koruma planları yapmaya başlamış, ancak seçmen baskısına boyun eğmek zorunda kalmıştır. İki katlı antik kentimiz dört kata çıkarılmıştır. Cephe şartı koşulamadığı için kimliksiz, görgüsüz binalar kimlikli kentimizi ezmeye başlamıştır.

Miras bölüşümü, 100-250 metre taş dükkânları içeriden ufak ufak bölerek kentin kimliğini hasara uğratmıştır. Yine son yıllarda belediye başkanının çabasıyla Karşlı yurtsever işadama İsmail Aytemiz tarafından sanat lisesi yapılmıştır. Tiyatro, resim, heykel, seramik, müzik dallarında yaklaşık 200 öğrenci ücretsiz eğitim görmektedir. M. Kemal 'in açtığı yolda yürüyen, O'nun bize bıraktığı cumhuriyetin ruhunu kavrayan bu çalışmadan dolayı İ. Aytemiz'e şükranlarımı sunuyorum.

Yine belediye başkanımız, bir grup işadama, ayrıca Bilgi Üniversitesi'nin katkılarıyla eski Halk Eğitim Merkezi (ki 12 Eylülcüler kapatmıştı) yeniden restore edilerek tiyatro ve konferans salonu, fuaye, resim, heykel, seramik, müzik, tiyatro atölyeleri olarak halkın hizmetine sunulmuştur. Emeği ve katkısı geçen herkese binlerce teşekkür. Çöp toplayıp yandaşa kıyak yapan belediyecilik anlayışına karşı akla hizmetin de ilk meşalesi Kars'ta yakılmıştır.

Cumhuriyetin çoban ateşini yakan, sonra da sağlam mayasının tuttuğu, son yıllarda hırpalanmış olmasına rağmen ülkenin ve cumhuriyetin bekçisi Kars, güneşe yolculuğuna devam ediyor ve edecek. Aydınlanmanın habesi medeniyetlerin başiği en yakın arkadaşları mı?